

Activitatea ligii pentru unitatea culturală a românilor în perioada 1901–1915

TIBERIU TĂNASE

Liga pentru unitatea culturală a românilor, înființată la 25 ianuarie 1891¹, a jucat un rol important, dinamic și mobilizator în dezvoltarea conștiinței naționale a poporului român. Timp de aproape 30 de ani, avînd la bază sprijinul larg al maselor populare din toate teritoriile românești și întreținînd legături strînse cu organizațiile studențești și cu mișcarea muncitorească, Liga a desfășurat o intensă activitate pe ambele versante ale Carpaților, precum și în numeroase metropole ale Europei. În primii ani de la întemeierea sa Liga nu a inclus în mod expres în programul său înfăptuirea unității politice a românilor, propunîndu-și numai să militeze pentru propagarea culturii românești în toate provinciile românești, să cultive cunoștința unității și solidarității naționale. Acest lucru reiese și din articolul al doilea al statutelor Ligii: „Scopul acestei societăți e de a întreține continuă vie, pe baza culturii naționale, conștiința de solidaritate în întregul neam românesc”².

Secțiunile locale ale Ligii³ au mărturisit în numeroase ocazii, fără rețențe faptul că Liga culturală nu urmărea numai răspîndirea culturii naționale, sprijinirea școlilor și a altor instituții românești ci dorea afirmarea idealului național al românilor, prezent în chiar unul din însemnele importante ale secțiunilor: „drapelul tricolor — purtînd pe partea albastră inscripția „Unitatea face țaria”⁴.

Inițiînd desfășurarea unei ample activități culturale, societatea și-a propus să facă temeinic cunoscut tuturor românilor trecutul lor istoric, comunitatea originii daco-romane, unitatea și continuitatea românilor, identitatea tradițiilor, obiceiurilor și a aspirațiilor tuturor, deci să dezvolte conștiința națională ca element hotărîtor în lupta pentru înfăptuirea unității politice statale. Mijloacele prin care Liga încerca să înfăptuiască ceea ce își propusese încă de la înființare sînt clar expuse în articolul al treilea al statutelor Ligii⁵.

1. Sprijinirea prin presă, prin conferințe și întruniri a scopului societății „de a întreține continuă și vie, pe baza culturii naționale, a conștiinței de solidaritate în întregul neam românesc”. 2. Asigurarea și sprijinirea oricărei instituții de cultură națională. 3. Sprijinirea, tipărirea și răspîndirea oricăror scrieri de natură a înlesni ajungerea scopului societății. 4. Sărbătorirea datelor însemnate din trecutul României.

Așa cum reieșea și din articolul al treilea al statutelor Ligii, sărbătorirea datelor însemnate din trecutul României a constituit o latură importantă a activității acestei societăți, prilejuri cu care erau organizate manifestații cu caracter cultural-național, festivaluri artistice, seri literare, spectacole, concerte, concursuri și excursii.

¹ Arh. St. Buc., Filiala Arhivelor Statului municipiul București, fond Prefectura poliției capitalei, dosar 212/1908–1915, f. 4.

² Ibidem, f. 5.

³ Ibidem, f. 9.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, f. 4.

În vara anului 1904, Liga culturală, în colaborare cu Ministerul Instrucțiunii Publice, la inițiativa comemorării a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. Punctul culminant al serbării s-a realizat prin pelerinajul organizat în zilele de 3 și 4 iulie la Mănăstirea Putna, locul de veșnică odihnă al viteazului voievod, la care au participat mii de țărani, intelectuali și studenți din toate provinciile istorice românești.

Mai multe note informative și rapoarte ale Prefecturii poliției capitalei⁶ informează adeseori pe larg despre amploarea festivităților organizate de Liga culturală. Astfel, la 8 noiembrie 1909 s-a organizat un pelerinaj la Mănăstirea Dealului, la care au participat numeroși patrioți din București, Tirgoviște, Pitești, Ploiești și sate din jur. Ideea unirii a fost subliniată de Nicolae Iorga printr-o cuvîntare intitulată „Învățăturile ce le dă Mihai Viteazul”.

O altă acțiune importantă a avut loc în sala Ateneului Român la 4 mai 1911, unde a fost organizată o serbare cultural-artistică în amintirea zilei de 3 mai 1848, serbarea începînd cu cîntecul „Pe-al nostru steag”⁷.

Marea întrunire din sala Dacia din ziua de 17 martie 1914, convocată de Liga culturală, secția București, se încheia cu parcurgerea Căii Victoriei, „într-o adevărată mobilizare a sufletelor române” — se arată într-un raport⁸ al Prefecturii poliției capitalei din 17 martie 1914.

În același context se înscrie și manifestația din 28 mai 1915, din fața statuii lui Mihai Viteazul, unde s-a depus o coroană de flori ca semn al începutului luptei pentru înfăptuirea marelui ideal național. Cu acest prilej, Vasile Lucaciu arată: „Nici un popor nu are dreptul să impună altui popor limba și cultura sa națională. Toate popoarele au dreptul absolut de a trăi în toate relațiunile vieții publice și private cu limba și cultura lor națională”⁹.

În acest spirit al dreptului popoarelor la libertate și activitatea Ligii culturale se concentrează în mobilizarea maselor populare în scopul realizării idealului național al unirii, reflectat în mod deosebit de „Congresele Ligii”. Congresul extraordinar al Ligii¹⁰ din 14 decembrie 1914, desfășurat în sala ippler, a ales un nou comitet, cel mai prestigios dintre toate comitetele Oind alcătuit în egală măsură atît din mari oameni de cultură, cît și din strălucii bărbați politici: dr. Vasile Lucaciu (președinte), Barbu Ștefănescu Delavrancea (vicepreședinte), Nicolae Iorga (secretar), Octavian Goga, Ștefan Bogdan, George Rosetti (cenzori), Nicolae Filipescu, Take Ionescu, dr. C. Istrati (membri).

Cu acest prilej a fost schimbată și denumirea societății din Liga pentru funitatea culturală a românilor, în Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor. Această schimbare, cu profunde implicații în lupta pentru înfăptuirea unirii, este subliniată de Nicolae Filipescu, care, într-un discurs ținut la 15 februarie 1915, în sala Dacia; arăta: „Liga culturală și-a făcut datoria și a intrat într-o nouă fază — Liga pentru unitatea politică”¹¹.

Ideea realizării unității naționale statale este prezentă în toate discursurile membrilor Ligii culturale Vasile Lucaciu, președintele Ligii culturale-

⁶ Ibidem, f. 9 — 12.

⁷ Ibidem, f. 76.

⁸ Ibidem, f. 132.

⁹ Ibidem, f. 168.

¹⁰ Ibidem, f. 152.

¹¹ Ibidem, f. 156.

în cuvîntul său de deschidere a întrunirii din sala Dacia, din 15 februarie 1915, arăta: „Unirea românilor nimeni nu o poate opri și nimeni nu se poate opune la aceasta, că avem dreptul de a locui pe acele locuri <Transilvania> aceasta ne-o spune istoria, limba, portul și singele”¹².

Marele nostru istoric Nicolae Iorga, referindu-se la aceeași problemă, sublinia deplinele drepturi ale românilor de a realiza unirea: „Noi nu vrem cuceriri în dauna altora, venim în virtutea dreptului nostru vechi și nu cred să se găsească drepte revendicările noastre. Să ne despărțim în liniște strigînd Trăiască România Mare”¹³.

Cu această ocazie se adoptă Programul noului comitet al Ligii, care la punctul I cuprindea: „Singura politică externă pe care o parte îmbrățișa și servi cu devotament neamul românesc siliți a-și da viața în marginea monarhiei Austro-Ungare, care n-a găsit niciodată dreptate pentru dinșii”¹⁴.

Prin programul și activitatea Ligii s-au făcut cunoscute lumii întregi năzuințele de unitate națională ale poporului român. Activitatea prodigioasă a acestei societăți cultural-patriotice, contribuția sa remarcabilă la lupta pentru desăvîrșirea unității de stat a României, ar fi fost de neconceput fără sprijinul maselor largi populare care activau sub stindardul ei, animate de înaltele idealuri ale unității și libertății.

R É S U M É

A la fin du XIXème siècle et le commencement du XXème, la Ligue pour l'unité culturelle des roumains a joué un rôle très important dans le renforcement des liaisons entre les roumains de la Roumanie et ceux qui vivaient dans d'autres états. Cette société a commencé à militer pour l'unité nationale des roumains gagnant donc un caractère politique.

P R É C I S

At the end of the 19th century and the beginning of the 20th century a very important role in tightening the relationship between all the Romanians (both those of Romania and those of other states) was played by the Ligue for the Romanians' Cultural Unity. Soon after its foundation this society began to militate for the Romanians national unity, thus getting a political character.

¹² Ibidem, f. 158.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.